

Վերապատրաստող կազմակերպություն

ՀՀ ԿԳՄՍ <<Մարտունու Տ. Աբրահամյանի

անվան ավագ դպրոց > ՊՈԱԿ

Հերթական ատեստավորման ենթակա ուսուցիչների վերապատրաստում

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝

<ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ՈՒ
ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐ >

ԱՆՑԿԱՑՄԱՆ ՎԱՅՐԸ՝

Մարտունի

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐ՝

Հասմիկ Բեյբուրյան

Ուսուցիչ՝

Սոնա Սիրակյան

ԴՊՐՈՑ՝

<<Լիբի Հովհ. Թումանյանի անվան մ/դ >>

Մարտունի - 2022

Բովանդակություն

1.Ներածություն.....	3
2.Գրական ակնարկ.....	5
3.Ուսուցչի մասնագիտական զարգացման նպատակները.....	7
4.Վերլուծություն.....	13
5.Գրականության ցանկ.....	16

1. Ներածություն

**Սովորական ուսուցիչը պատմում է: Լավ ուսուցիչը բացատրում է:
Բարձրակարգ ուսուցիչը ցույց է տալիս: Հանճարեղ ուսուցիչը ոգեշնչում է:**

Ուժից Ուժի

Հետազոտական աշխատանքի արդիականությունը պայմանավորված է գիտելիքահենք հասարակությունում տեղի ունեցող փոփոխություններով, մասնավորապես՝ հանրակրթության ոլորտի լայնածավալ բարեփոխումներով, կրթության որակի նկատմամբ ոլորտի շահակիցների տարաբնույթ պահանջմունքների փոփոխությամբ, տեղեկատվական և հաղորդակցական ժամանակակից տեխնոլոգիաների զարգացմամբ ու կրթության կազմակերպման գործընթացներում դրանց համակարգված կիրառմամբ, ինչպես նաև տնտեսության և հասարակության զարգացման գործընթացներում կրթության դերի առավել կարևորմամբ ու անհատի ողջ կյանքի ընթացքում ուսումնառության անհրաժեշտությամբ:

Հետազոտական աշխատանքիս նպատակն է ներկայացնել ՀՀ կրթության համակարգում ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման առանձնահատկություններն ու արդյունավետության բարձրացման ուղիները:

ՀՀ հանրակրթության համակարգում տեղի ունեցող բարեփոխումների համատեքստում կարևորվում է ուսուցիչների մասնագիտական զարգացումը, քանի որ կրթության որակը բարելավելու համար պետք է համապատասխանաբար նպաստել նաև մանկավարժական կրթության և ուսուցիչների մասնագիտական գործունեության արդյունավետության բարձրացմանը:

Ներկայումս ուսուցիչների մասնագիտական խնդիրներից է մասնագիտական կոմպետենցիաների (գիտելիքներ, կարողություններ, հմտություններ) շարունակաբար զարգացումը, որը պայմանավորված է նոր կրթական չափորոշիչների և ծրագրերի մշակմամբ ու ներդրմամբ, աշակերտների կրթական պահանջմունքների փոփոխություններով, դպրոցի և ուսուցիչների հաշվետվողականության նկատմամբ ներկայացվող հարափոփոխ պահանջներով:

Հետևապես մասնագիտական զարգացումն ուսուցիչների մասնագիտական գործունեության արդյունավետությունը բարձրացնելու և մասնագիտական գործունեությունը շարունակելու միջոց է: Հանրակրթության համակարգի բարեփոխումների համատեքստում ուսուցիչները համարվում են և՛ այդ բարեփոխումների օբյեկտներ, և՛ սուբյեկտներ,

հետևաբար առավել կարևորվել է անդրադարձը ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման հիմնախնդիրներին: Կրթական բարեփոխումների և ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման միջև կա երկկողմանի կապ:

Կրթական բարեփոխումները, որոնք ներառում են նաև ուսուցիչներին և նրանց մասնագիտական զարգացման հիմնահարցերը, կարող են բարձր արդյունավետություն ապահովել: Եվ ընդհակառակը՝ մասնագիտական զարգացման ծրագրերը արդյունավետ են, եթե նպաստում են կրթական բարեփոխումների իրականացմանը: Այլ կերպ ասած, եթե իրականացվի ուսուցիչների մասնագիտական զարգացում առանց համատեքստը, կրթական միջավայրն ու արժեքները փոփոխելու, դժվար կլինի նշանակալի փոփոխություններ իրականացնել ուսուցման գործընթացում:

Կրթական բարեփոխումներն ու ուսուցիչների մասնագիտական զարգացումը պետք է բովանդակային առումով փոխկապակցված լինեն՝ միաժամանակ ապահովելով այդ գործընթացների արդյունավետությունն ու փոխադարձ կապը:

Գրական ակնարկ

Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացումը նպատակաուղղված է ուսուցիչների մասնագիտական գործունեության և աշակերտների առաջադիմության բարելավմանը :

Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացումը հանրակրթության բարեփոխումների արդյունավետ իրականացման երաշխիքներից է: Որպեսզի ուսուցիչների մասնագիտական զարգացումը նպաստի կրթական բարեփոխումների արդյունավետ իրականացմանը, կրթության ոլորտի պետական քաղաքականությունը պետք է մշակվի այնպես, որ նպաստի ուսուցիչների գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների, արժեքների և վարքագծի փոփոխությանը:

Այդ քաղաքականությունը կարող է միտված լինել հանրակրթական դպրոցների ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների իրականացմանը, ուսուցիչների նոր միավորումների (օրինակ, մասնագիտական ցանցեր և ընկերակցություններ) ձևավորմանը, ուսուցիչների համար ողջ կյանքի ընթացքում ուսումնառության պայմանների և մասնագիտական առաջխաղացման գործընթացներում աջակցության ապահովմանը:

Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման գործընթացները ենթադրաբար պետք է դրական ազդեցություն ունենան նաև աշակերտների ուսումնառության գործընթացների և կրթական ձեռքբերումների ու կրթական վերջնարդյունքների վրա: Եվ հաշվի առնելով կրթական վերջնարդյունքների բարելավման նպատակը՝ ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման հիմնահարցերը պետք է ներառվեն կրթական բարեփոխումների ծրագրերում:

Ուսուցիչներն այդ բարեփոխումների գործընթացում առանցքային դերակատարներ են, ուստի այդ գործընթացի պլանավորման ընթացքում կրթության կառավարիչները և կրթության ոլորտում պետական քաղաքականություն մշակողները պետք է ակտիվ համագործակցեն ուսուցիչների հետ: Ամբողջ

աշխարհում վերջին տարիներին էապես փոխվել են ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման նկատմամբ մոտեցումները:

Տարիներ շարունակ այն իրականացվում էր վերապատրաստումների, աշխատաժողովների և կարճաժամկետ ծրագրերի միջոցով՝ նպատակաուղղված ուսուցիչներին մասնագիտական կոնկրետ խնդիրների վերաբերյալ տեղեկատվության փոխանցմանը: Ըստ ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի տվյալների՝ միայն վերջին տասնամյակներում է մանկավարժների մասնագիտական զարգացումը համարվում երկարատև գործընթաց, որը ներառում է կանոնավոր և շարունակաբար կազմակերպվող մասնագիտական միջոցառումներ ու ծրագրեր՝ խթանելու մանկավարժների մասնագիտական փորձի համալրումը :

Նմանօրինակ փոփոխության արդյունքում մանկավարժի մասնագիտական զարգացումը ստացել է տարբեր մեկնաբանություններ՝ «մանկավարժի ուսումնառության նոր եղանակ», «մանկավարժի ուսումնառության նոր մոդել», «հեղաշրջում կրթության ոլորտում», «մասնագիտական զարգացման նոր հարացույց» , «մանկավարժի կատարելագործում»: Ինգվարսոնը, համեմատելով ուսուցչի մասնագիտական զարգացման ավանդական համակարգը մասնագիտական զարգացման ժամանակակից համակարգի հետ, նշում է, որ չնայած մասնագիտական զարգացման ավանդական մոտեցումն ունի լայն տարածում և նշանակություն, այնուամենայնիվ այն նվազ արդյունավետ է, քանի որ կարճաժամկետ է և ոչ միշտ է բխում ուսուցիչների անհատական կարիքներից:

«Ուսուցչի մասնագիտական զարգացում» եզրույթը տարբեր երկրներում տարբեր կերպ է մեկնաբանվում՝ պայմանավորված այն հանգամանքով, թե ուսուցիչներն ինչ կրթություն են ստանում մինչև ուսուցչի աշխատանքին անցնելը: Որքան էլ բարձրագույն մասնագիտական կրթությունը որակյալ լինի, այն չի կարող պատրաստել ուսուցիչներին հետագա մասնագիտական ողջ գործունեության ընթացքում մարտահրավերներին դիմակայելու և հարափոփոխ պահանջները բավարարելու համար: Հետևապես կրթության համակարգում կարևոր հիմնախնդիր է ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման տարատեսակ հնարավորությունների ստեղծումը, որը կնպաստի որակյալ մանկավարժական մասնագիտական ներուժի ձևավորմանը: Աշխարհի զարգացած երկրներում (\$ինլանդիա, Ավստրալիա, Սինգապուր) ուսուցիչների մասնագիտական զարգացումը ներառում է վերապատրաստման այն բոլոր ծրագրերն ու մասնագիտական միջոցառումները,

որոնք ապահովում են նրանց նախնական մասնագիտական պատրաստման շարունակությունն ու միտված են մասնագիտական կոմպետենցիաների զարգացմանը:

Մասնագիտական զարգացման ֆորմալ եղանակներից են միջին, բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական մանկավարժական կրթությունը:

Մասնագիտական զարգացման ոչ ֆորմալ եղանակներից են.

- որակավորման բարձրացման կրթական ծրագրերն ու դասընթացները,
- վերապատրաստումները և աշխատաժողովները (օրինակ՝ առարկայի դասավանդման մեթոդիկայի և/կամ դասավանդման գործընթացին առնչվող թեմաների ուսումնասիրություն),
- գիտաժողովները և սեմինարները (ուսուցիչներն ու հետազոտողները ներկայացնում են իրենց հետազոտությունների արդյունքները և քննարկում կրթության ոլորտի հիմնախնդիրները),
- հետազոտական և ճանաչողական այցերն այլ դպրոցներ,
- մասնագիտական ցանցերին ու խմբակներին անդամակցությունը,
- մենթորությունը և/կամ գործընկերային գնահատումը:

Մասնագիտական զարգացման ինֆորմալ եղանակը ենթադրում է.

- մասնագիտական գրականության ընթերցումը (մասնագիտական ամսագրեր, գրքեր, հետազոտություններ),
- մասնագիտական հետաքրքրությունների շրջանակներում ուսուցիչների անհատական և խմբային հետազոտությունները,
- գործընկերների հետ ուսուցման բարելավման գործընթացի վերաբերյալ ինֆորմալ քննարկումները:

Ընդհանուր առմամբ ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման վերոնշյալ եղանակները նպատակաուղղված են նրանց գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների և փորձի համալրմանը: Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացումը հնարավորություն է տալիս երաշխավորելու, որ այն ձևավորող գործընթացները նպաստում են անհատական, ինստիտուցիոնալ և պետական նպատակների իրականացմանը, կրթության որակի և աշակերտների ուսումնառության գործընթացի արդյունավետության բարձրացմանը:

Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման նպատակները

Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացումն ունի մի շարք **նպատակներ**.

- համալրել մասնագետների մանկավարժության առաջավոր փորձի և զարգացումների վերաբերյալ մասնագիտական գիտելիքները,
- զարգացնել մասնագետների կոմպետենցիաները, մասնագիտական մտածողությունը, դիրքորոշումները և մոտեցումները կրթական արդի հետազոտությունների արդյունքների, դասավանդման նոր մեթոդների և միջոցների ներկայացման միջոցով,
- աջակցել մասնագետներին ուսումնական պլաններում ու դասավանդման պրակտիկայում համապատասխան փոփոխություններ իրականացնելու գործընթացներում,
- աջակցել դպրոցներին ուսումնական պլաններին և դասավանդման պրակտիկային առնչվող նոր ռազմավարությունների իրականացման գործընթացներում,
- տարածել մանկավարժության առաջավոր փորձն ուսուցիչների շրջանում,
- նպաստել կատարողականի ցածր արդյունավետություն ունեցող ուսուցիչների մասնագիտական զարգացմանը, ինչպես նաև բարձր 50 արդյունավետություն ունեցող ուսուցիչների մասնագիտական կատարելագործմանը:

Ամփոփելով մասնագիտական զարգացման գործընթացի նպատակները՝ պետք է փաստել, որ այդ գործընթացն իրականանում է ուսուցիչների որակավորման բարձրացման և վերաորակավորման, ուսուցիչների կողմից նոր դերեր և գործառույթներ կատարելու (օրինակ՝ ուսուցիչներին վերապատրաստողներ, դպրոցի տնօրեններ) պատրաստման, ինստիտուցիոնալ բարեփոխումների, աշակերտների ուսումնառության գործընթացի արդյունավետության բարձրացման, ուսուցիչներին

Նոր գիտելիքներ, կարողություններ, հմտություններ փոխանցելու անհրաժեշտության դեպքում:

Ակնհայտ է, որ արդյունավետ մասնագիտական զարգացումն էական նշանակություն ունի մանկավարժագիտության և մանկավարժական մասնագիտական ներուժի զարգացման տեսանկյուններից:

Վերլուծությունները փաստում են, որ ուսուցիչներն իրենց մասնագիտական աճի ապահովման գործընթացում ակտիվ դերակատարներ են: Որքան մեծ են ուսուցչի ջանքերը լինելու ակտիվ սովորող մասնագիտական գործունեության ընթացքում, այնքան ավելի լավ կրթական վերջնարդյունքներ են արձանագրում աշակերտները:

Արդյունավետ մասնագիտական զարգացումը խթանում է ուսուցիչների մասնագիտական մտածողությունը: Ուսուցիչների համար կարևոր է մասնագիտական զարգացման ծրագրերի ընթացքում լուծել մասնագիտական այնպիսի խնդիրներ, որոնք հետազայում կարող են կիրառել դասարանում իրենց աշակերտներին դասավանդելիս: Մասնագիտական զարգացման արդյունքն արտացոլվում է ուսուցչի կողմից ձեռք բերված գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների և փորձի միջոցով: Արդյունավետ մասնագիտական զարգացումը նպաստում է, որպեսզի ուսուցիչները գործնական աշխատանքի արդյունքում զարգացնեն ու կիրառեն ուսուցման նոր տեսություններ և դասավանդման մեթոդներ:

Մասնագիտական զարգացումը նպաստում է ուսուցիչների կողմից իրենց մասնագիտական գործունեության արդյունավետության գնահատման հմտությունների ձևավորմանը, կատարելագործվելու հնարավորությունների բացահայտմանը, մասնագիտական զարգացման շարժառիթների հստակ գիտակցմանը, որն օգնում է նաև հետազայում ճիշտ մեկնաբանել աշակերտների ուսումնառության շարժառիթները:

Մասնագիտական զարգացման միջոցառումները նպաստում են մասնագիտական գրույցների, բանավեճերի և քննարկումների իրականացմանը, իսկ արդյունքում ձևավորվում են նոր գաղափարներ՝ ուսուցիչների հետազայ գործողությունների իրականացման և յուրաքանչյուրի մասնագիտական զարգացման համար:

Արդյունավետ մասնագիտական զարգացումն էական ազդեցություն ունի ուսուցիչների մասնագիտական գործունեության արդյունավետության և փորձի զարգացման վրա՝ հաշվի առնելով նաև այն հանգամանքը, որ դեռևս դպրոցում դասավանդող ուսուցիչների որոշակի մասը չունի մանկավարժական կրթություն:

Արդյունավետ մասնագիտական զարգացումը բխում է պետության, դպրոցի և ուսուցչի անհատական պահանջմունքներից ու կարիքներից: Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման անհրաժեշտությունը բխում է անհատական, ինստիտուցիոնալ և պետական կարիքներից:

Անհատական կարիքները կարող են վերաբերել ուսուցչի մասնագիտական գործունեության արդյունավետության գնահատման անհրաժեշտությանը, մասնագիտական զարգացման տարաբնույթ գործընթացներին, մասնագիտական զարգացման բովանդակությանը և շարժառիթներին, ինչպես նաև անհատական մի շարք հիմնահարցերին, որոնցից են աշխատանքային փորձի տևողությունը, տվյալ ժամանակահատվածում մասնագիտական զարգացման ծրագրերին մասնակցելու նպատակահարմարությունը և այլն:

Բարձրացնել աշխատողների ինքնավարությունը: Սա նշանակում է ուսուցչին տալ աշխատանքի մեթոդներ ընտրելու ազատություն և նրա որոշումների և առաջադրանքների կատարման եղանակների նկատմամբ խիստ վերահսկողության բացակայություն: Այսօր, սակայն, ռուսական դպրոցում հակառակ ընթացքն է ընթանում. ուսուցչի ինքնավարությունն ավելի ու ավելի է սահմանափակվում տեսչական մարմինների և տնօրենի վերահսկողության ուժեղացմամբ: Սա խանգարում է աշխատանքին ընդհանրապես և գիտելիքի փոխանակմանը մասնավորապես: Պրոֆեսիոնալ երկխոսությունը «վերակենդանացնելու» երկրորդ ալգորիթմը հետադարձ կապի ստեղծումն է, որը գործում է մարդու հիմնական հոգեբանական կարիքի միջոցով՝ «ներգրավման անհրաժեշտության»: Հետադարձ կապը «ամրապնդում է անհատի ցանկալի վարքը», քանի որ անմիջական սոցիալական միջավայրն այն ճանաչում է որպես կարևոր: Այլ կերպ ասած, ուսուցիչներին պարբերաբար ցույց տալով, որ գործընկերների հետ գիտելիքների փոխանակումը դպրոցում արժեքավոր է համարվում, կարելի է անուղղակիորեն ուժեղացնել ուսուցիչների փոխգործակցության ներքին մոտիվացիան, կարծում են

աշխատանքի հեղինակները: Ներքին մոտիվացիան ուժեղացնելու երրորդ բաղադրատոմսը կապված է այն բանի հետ, որը հայտնի է որպես տրանսֆորմացիոն առաջնորդություն: Այն ներառում է աշխատողների զարգացման շեշտադրում, «ստեղծագործություն»՝ երևակայություն և անկախ մտածողություն օգտագործելու վերաբերմունք, ապագայի հստակ և լավատեսական պատկեր ստեղծելու, ինչպես նաև աշխատողների վրա ազդելու՝ փորձելով նրանց համար օրինակելի լինել: Փաստորեն, այստեղ ուժեղ է կորպորատիվ թիմ կառուցելու տարրը՝ ապագայի ընդհանուր տեսլական, ստեղծագործական փոխազդեցություն և այլն: Վերջապես, կան կադրային որոշումներ, որոնք նպաստում են գիտելիքների փոխանակմանը: Այսպիսով, օրինակ, նոր աշխատակիցներ ընդունելիս իմաստ ունի հաշվի առնել գիտելիքները փոխանցելու և ընկալելու պատրաստակամությունը:

Մասնագիտական զարգացման գործընթացի բարձր արդյունավետությունը հնարավոր է ապահովել յուրաքանչյուր ուսուցչի անհատական կարիքների և պահանջմունքների հստակ բացահայտման պարագայում: Մասնագիտական զարգացումն ավելի արդյունավետ կարող է լինել, եթե վերջինս կազմում է կրթական բարեփոխումների, կրթության զարգացման ծրագրի ու դպրոցի բարեփոխումների գործընթացի մի մասը և սերտորեն փոխկապակցված է կրթության համակարգում ու դպրոցում փոփոխություններ իրականացնելու նախաձեռնություններին :

Արդյունավետ մասնագիտական զարգացման հնարավորությունները բազմազան են: Մասնագիտական զարգացման ընթացքում ուսուցիչներն ունեցած գիտելիքները համադրում են նոր գիտելիքների հետ:

Գիտելիքի ստեղծումը փորձարարական գործունեություն է. այն ենթադրում է գիտելիքի վերլուծություն, փոփոխություն, համադրում, փոխանցում, ինչպես նաև նոր գիտելիքի ստեղծում:

Ուսուցիչներին անհրաժեշտ են մասնագիտական զարգացման լայն հնարավորություններ, որոնցից նրանք կկարողանան ընտրել իրենց պահանջմունքներին, կարիքներին և նախասիրություններին համապատասխան ծրագրերը: Մասնագիտական զարգացման ազդեցությունն ուսուցչի մասնագիտական փորձի վրա նկատելի կլինի միայն գործնական խնդիրների

լուծման եղանակների իմացության դեպքում, երբ ուսուցիչներին կսովորեցնեն՝ ինչպես տվյալ նյութը բացատրել աշակերտներին, դասավանդման ինչ մեթոդիկա ընտրել, ինչպես օգտագործել մանկավարժական հմտությունները, գնահատել աշակերտներին, վերլուծել նրանց կրթական վերջնադյունքները և այլն:

Արդյունավետ մասնագիտական զարգացումը պահանջում է առաջնորդում՝ ստեղծելու անհրաժեշտ կրթական միջավայր և պայմաններ: Առաջնորդումն էապես ազդում է այնպիսի միջավայրերի ստեղծման և զարգացման վրա, որտեղ ուսուցիչների մեծ մասն իրենց աշխատանքի ընթացքում շարունակաբար սովորում են և վստահ են, որ դասավանդման ընթացքում կարող են սովորել և զարգացնել իրենց կոմպետենցիաները: Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացումը կարևորվում է դպրոցների այն տնօրենների կողմից, որոնք՝ գիտակցում են աշակերտների վերջնադյունքների ձևավորման վրա մասնագիտական զարգացման ազդեցությունը, դպրոցի կառավարման և բարեփոխումների իրականացման գործընթացներում այն առաջնահերթություն են համարում և ներառում են դպրոցի զարգացման քաղաքականությունների մեջ, մասնագիտական զարգացումը փոխկապակցում են կատարողականի կառավարման ու դպրոցի ինքնավերլուծության գործընթացներին: Արդյունավետ մասնագիտական զարգացում տեղի է ունենում կրթական այնպիսի միջավայրում, որը խրախուսում և աջակցում է ուսուցիչների շարունակական զարգացմանը: Այսինքն, եթե դպրոցում առկա է համագործակցության մթնոլորտ, ապա արդյունքը կլինի փորձի և նոր գաղափարների փոխանակումը, ինչպես նաև դասարանային խնդիրների արդյունավետ լուծումը: Փորձառու ուսուցիչ լինելու կարևոր նախապայմաններից են համագործակցության բարձր մակարդակն ու հետազոտությունների արդյունքների վրա հիմնված մասնագիտական զարգացումը: Արդյունավետ մասնագիտական զարգացումը նպաստում է ուսուցիչների փորձի համալրմանը, մանկավարժագիտության զարգացմանը, մասնագիտական հանրությունների ձևավորմանն ու զարգացմանը:

Եզրակացություն

Հաշվի առնելով կրթության ոլորտի պետական քաղաքականությունն ու ոլորտի զարգացումներն ու բարեփոխումները՝ ՀՀ-ում պետք է գնահատել՝ մասնագիտական և ընդհանրական ինչպիսի կոմպետենցիաներ ունեցող ուսուցիչների կարիք կա, ինչպես նաև դպրոցն ու ուսուցիչները պետք է գնահատեն իրենց մասնագիտական կարիքները և պահանջմունքները՝ որոշելու համար մասնագիտական զարգացման որ մոդելն է արդյունավետ տվյալ միջավայրում:

Մասնագիտական զարգացումն էապես ազդում է ուսուցիչների արդյունավետ գործունեության և մասնագիտական մոտիվացիայի վրա: Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման գործընթացը պետք է հաշվի առնի սոցիալական, տնտեսական և քաղաքական զարգացումներն ու պայմանները:

Հանրակրթության ոլորտի բարեփոխումների պլանավորման և իրականացման գործընթացներում մշտապես պետք է հաշվի առնել դպրոցների կրթական միջավայրերի եզակիությունը և ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման գործընթացների ու տեխնոլոգիաների առավել նպատակահարմար տարբերակներ ընտրել յուրաքանչյուր կրթական միջավայրի համար: Ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման ծրագրերի մշակման և իրականացման համար առաջարկվում են մի շարք սկզբունքներ, որոնք պետք է հաշվի առնել այդ գործընթացների արդյունավետությունն ապահովելու նպատակով:

Այդ ծրագրերը պետք է՝

- **լինեն ուսուցչի աշխատանքի անբաժանելի բաղադրիչ,**

- **հաշվի առնեն ուսուցիչների մասնագիտական զարգացման շարժառիթները,**
- **խթանեն և աջակցեն դպրոցի ու ուսուցիչների նախաձեռնությունները,**
- **հազեցած լինեն դասավանդման գործընթացին անհրաժեշտ տեղեկատվությամբ**
- **նպաստեն կառուցողական դասավանդման գործընթացի կազմակերպմանը,**
- **նպաստեն ուսուցիչների մտավոր և սոցիալական զարգացմանը,**
- **դիտարկեն ուսուցիչներին որպես անհատներ և հաշվի առնեն նրանց ունեցած անհատական փորձը,**
- **ուսուցիչների ձեռք բերած փորձը գործնականում կիրառելու ընթացքում ցուցաբերեն հետևողական մոտեցում:**

Հայաստանի հանրապետությունում կիրառվող նոր քաղաքականությունը ըստ իս կնպաստի ուսուցիչների ավելի հետևողական գործունեության , այսինքն ուսուցիչը արդեն էլ ավելի շահագրգիռ կլինի մասնագիտական և մանկավարժական աճի համար:

2021թ-ից հանրակրթական դպրոցներում կիրառվող մոդելը , ըստ որի ուսուցչի ամեն 5 տարի իրականացվող պարտադիր մասնագիտամեթոդական վերապատրաստումներին զուգընթաց ներդրվեց կամավոր ատեստացին: Կամավոր ատեստացիան իրենից ներկայացնում է ուսուցչի մասնագիտական քննություն , որի արդյունքներից կախված կավելանա նաև ուսուցչի աշխատավարձը:

2021 թվականի հունվարի 26-ին հաստատված սեփական նախաձեռնությամբ (կամավոր) ատեստավորման համակարգի ներդրման փորձնական ծրագրի` պետական հանրակրթական դպրոցների ուսուցիչները կամավոր ատեստավորման արդյունքում աշխատավարձի 30-50 տոկոս հավելավճար կստանան: Կամավոր ատեստավորման ժամանակ ստուգվում են ուսուցիչների առարկայական գիտելիքները, և 80 միավորից բարձր արդյունք ցուցաբերելու դեպքում ուսուցիչը կստանա հավելավճար: Կամավոր ատեստավորումը և ուսուցչի առարկայական գիտելիքի ստուգումը կատարվում են բացառապես ուսուցչի ցանկությամբ` նրա կողմից հայտ ներկայացնելու պարագայում:

Կամավոր ատեստավորման աշխատակարգով սահմանվել են ատեստավորվող ուսուցչի հայտի ընդունումը, առարկայական գիտելիքի ստուգման կազմակերպումը, անցկացումը, արդյունքների տրամադրումը, բողոքարկումը և հրապարակումը:

Նշեմ նաև, որ կամավոր ատեստավորման արդյունքում 90 տոկոս և ավելի միավոր հավաքած ուսուցիչները կստանան 50 տոկոս, 80-89 միավոր հավաքելու դեպքում՝ 30 տոկոս հավելավճար: 60-79 տոկոս արդյունք ապահոված ուսուցիչները կհամարվեն ատեստավորումն անցած՝ աշխատավարձի պահպանմամբ, այսինքն՝ նրանք հավելավճար չեն ստանա: Մինչև 59 տոկոս արդյունքի դեպքում ուսուցչի նախկին աշխատավարձը կպահպանվի. նրան կառաջարկվի պարտադիր վերաատեստավորում՝ մեկ տարի անց:

Դրան զուգընթաց այս պահին ուսուցչի որակավորման տարակարգի բնութագրիչների վերաբերյալ համապատասխան կառույցները քննարկում են օրինագիծ,, որն այս պահին քննարկման փուլում է :Ըստ քննարկվող նախագծի`

Առաջարկվում է տարակարգի տրամադրման պայմանների ցանկում ներառել նաև օլիմպիադաներում կամ առարկայական տարբեր մրցույթներում մրցանակակիր սովորողներ ունենալու հանգամանքը (գործող կարգում պարտադիր էր մեդալակիր լինելը, այնինչ շատ դեպքերում հաղթանակի համար մեդալի փոխարեն այլ մրցանակ է տրվում):

Համավարակի պայմաններում ներդրված հեռավար կրթությամբ պայմանավորված՝ հանրակրթական դպրոցների մի շարք ուսուցիչներ վերապատրաստման դասընթացներ են վարել նաև հեռավար եղանակով: Նկատի առնելով այդ իրողությունը՝ առաջարկվում է ՀՀ ԿԳՄՍ նախարարության հետ համագործակցող հարթակներում վերապատրաստման դասընթաց վարելու, ինչպես նաև եվրոպական դպրոցների համագործակցության «Իթփինսինգ» ծրագրով վերապատրաստում իրականացնելու փաստերը ներառել տարակարգի բնութագրիչների ցանկում՝ վերապատրաստող ուսուցչի գործունեությունն ամփոփելով մեկ ընդհանրական բնութագրիչի մեջ:

Առաջարկվում է հստակեցնել նաև հրապարակումներ ունենալու բնութագրիչը՝ խուսափելով երկիմաստ մեկնաբանություն և ենթադրող ձևակերպումներից:

Մեկ այլ փոփոխությամբ ուսուցչի վարպետության մակարդակի բնութագրիչը կդիտարկվի միայն լավ և գերազանց մակարդակների դեպքում, քանի որ գործող կարգով, ըստ էության, պահանջվում է միայն վարպետության մակարդակի փաստաթղթերի ներկայացում՝ անկախ նրանից, որ գնահատականը կարող է լինել վատ կամ ոչ բավարար:

Նախագծի կարևոր նորություններից է գիտական աստիճան կամ կոչում ունենալու վերաբերյալ բնութագրիչի ներառումը, ինչը լրացուցիչ խթան կարող է հանդիսանալ մասնագիտական գիտելիքների զարգացման համար:

Գործող կարգում ընթացիկ փոփոխությունների կատարումն արդեն հասունացած էր՝ հաշվի առնելով որակավորման տարակարգ ստանալու համար անհրաժեշտ փաստաթղթերի ներկայացման ժամանակ ի հայտ եկող անհամաձայնությունները: Սակայն հետագայում՝ «Չանրակրթության մասին» օրենքի փոփոխությունից հետո, նախատեսվում են տարակարգի շնորհման գործընթացի առավել արմատական փոփոխություններ՝ մանկավարժական ներուժի զարգացման նպատակով:

Օգտագործված գրականություն

- 1. Դպրոցական կրթության հասանելիությունը Չայաստանում, Երևան, 2012**
- 2. Կրթության որակ և համապատասխանությունը վարկային առաջին ծրագրի ամփոփիչ հաշվետվություն, <http://www.cfep.am/reports>**

3. **Հայաստանի Հանրապետության կրթության զարգացման 2011-2015թթ. պետական զարգացման ծրագիր,**
4. **«Հայաստանի սոցիալական պատկերը և աղքատությունը 2012թ», Երևան, 2013**
5. **Հայաստանի Հանրապետության սոցիալական վիճակը 2012 թվականին, Երևան, 2013**
6. **Հայաստանի Հանրապետության սոցիալական վիճակը 2010 թվականին, Երևան, 2011**
7. **Մելիքյան, Գ., Գալոյան, Ս. Չափորոշչափեն կրթությունը Հայաստանի Հանրապետությունում, Մանկավարժություն, թիվ 5, 2011**